PREDGOVOR

Revolucionarni pokret rudara raških ugljenokopa i seljaka u selima susjedne Proštine godine 1921. zauzima istaknuto mjesto u novijoj povijesti Istre, posebno u povijesti komunističkog pokreta na tom području. Po svojim revolucionarnim obilježjima i internacionalnoj osnovi ti su pokreti predstavljali novu etapu u razvoju onoga vremena, pa se tako i to područje uključuje u revolucionarna previranja proletarijata dvadesetih godina u Evropi. Uočivši povijesnu važnost i značaj tih događaja društveno-političke organizacije Labinštine su dale inicijativu (1969) za pripremanje proslave 50-godišnjice »Labinske republike«. Uz podršku društveno-političkih organizacija istarsko-kvarnerske regije i Socijalističke Republike Hrvatske proslava je dobila mnogo širi općejugoslavenski karakter.

Pokrovitelj proslave bio je predsjednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Josip Broz Tito.

Odbor za organizaciju proslave pod predsjedanjem Milutina Baltića, predsjednika Saveza sindikata Hrvatske, prihvatio je već u samom početku rada prijedlog Inicijativnog odbora da u program proslave uđe i održavanje znanstvenog savjetovanja na kojem bi bili saopćeni najnoviji naučni rezultati povijesnih istraživanja o uzrocima i okolnostima pod kojima je došlo do tog revolucionarnog pothvata kao i o organizaciji i radu radničke samouprave u »Labinskoj republici«. Odbor je zaključio da se znanstveni skup održi na samu godišnjicu povijesnog događaja — od 2—3 ožujka 1971. Organizacija znanstvenog skupa bila je povjerena Sjeverojadranskom institutu za etničke odnose, historiju i ekonomiju JAZU u Rijeci. Pokrovitelj znanstvenog skupa bila je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Koncepcija znanstvenog skupa i okvirne teme o kojima je trebalo podnijeti referate i koreferate utvrđene su na sjednici (11. XI 1969) Komisije za naučnu i izdavačku djelatnost Odbora za proslavu. Članovi Komisije su bili: Josip Cazi, Anica Magašić, Veselko Velčić, Ema Derosi, Vjekoslav Bratulić (predsjednik), Antonio Borme, Josip Faraguna, Tone Crnobori, Miroslav Bertoša i Ivan Kovačić.

Pozivi za suradnju bili su upućeni svim naučnim ustanovama koje se bave istraživanjem novije povijesti Istre (institutima i fakultetima), kulturnim institucijama i pojedincima u SR Hrvatskoj, SR Sloveniji i nekim naučnim ustanovama u drugim republikama za koje se smatralo da imaju interesa za problematiku povezanu s radom znanstvenog skupa. Na suradnju su bili nadalje pozvani naučni radnici iz Italije posredstvom Instituta »Antonio Gramsci« u Rimu i Instituta za povijest oslobodilačkog pokreta u Furlaniji i Julijskoj krajini u Trstu (Istituto Regionale — Per La Storia Del Movimento Di Liberazione Nel Friuli e Venezia Giulia — Trieste). Iako se radi o povijesnoj tematici jednog teritorijalno užeg područja, prijavu za učešće na savjetovanju s referatima podnio je veći broj naučnih radnika iz naše zemlje i iz susjedne Republike Italije. Pored unaprijed prijavljenih referata i koreferata neki od učesnika su u toku samog savjetovanja dali svoja posebna saopćenja ili intervencije.

Intencija je organizatora bila da se osigura u najvećoj mogućoj mjeri znanstveni pristup pitanjima o kojima se raspravljalo. Može se s određenim zadovoljstvom konstatirati da je i pored veoma osjetljive problematike s uspjehom sačuvan znanstveni pristup u svim pitanjima. U referatima i saopćenjima mnoga su pitanja od povijesne važnosti razjašnjena, neka od njih su bolje osvjetljena i produbljena, a neka su naznačena za buduća istraživanja. Osobito je sretno bilo rješenje što su se na tim pitanjima našli zajedno talijanski, hrvatski i slovenski naučni radnici, jer je to omogućilo sigurniji put u istraživanju i tumačenju povijesnih pojava i događaja za vrijeme tih revolucionarnih pokreta radnika i seljaka Istre. Radi toga možemo kao naročito karakterističan podatak za to savjetovanje naglasiti da je to bio prvi znanstveni skup hrvatskih, slovenskih i talijanskih historičara na području Istre organiziran na najvišem znanstvenom nivou u nas na kojem se ravnopravno i slobodno, stvaralački raspravljalo o svim problemima na dnevnom redu savjetovanja. Otvoren i iskren pristup učesnika u raspravi s namjerom da se povijesna zbivanja što svestranije istraže, povijesne činjenice objektivno utvrde i nedvosmisleno objasne, dalo je znanstvenom savjetovanju posebno obilježje nove prekretnice u znanstvenom istraživanju i obradi starije i novije povijesti Istre.

Znanstveni skup je u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti kao pokrovitelja otvorio akademik Ferdo Čulinović, a kao domaćin Antun Štemberga, predsjednik Skupštine općine Labin, pozdravio je goste i sve učesnike savjetovanja, zaželivši im dobrodošlicu i uspješan rad.

Skupu su prisustvovali predstavnici republičkih društveno-političkih organizacija SR Hrvatske, općinskih i međuopćinskih društveno-političkih organizacija istarsko-kvarnerske regije te predstavnici općinskih skupština na području Istre.

Od naučnih institucija prisustvovali su predstavnici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti iz Zagreba akademici Ferdo Čulinović

i Dušan Čalić, Slovenske akademije znanosti i umjetnosti akademik Milko Kos te predstavnici drugih naučnih i kulturnih institucija. Iz Italije bili su prisutni predstavnici: Nacionalnog instituta za povijest oslobodilačkog pokreta u Italiji iz Milana prof. Enzo Collotti, Instituta »Antonio Gramsci« Cesare Colombo, Regionalnog instituta za povijest oslobodilačkog pokreta Furlanije Julijske krajine u Trstu Sergio Zucca i Galiano Fogar, Instituta za srednjovjekovnu i suvremenu povijest Univerziteta u Trstu dr. Giovanni Zamboni i dr. Tullio Durigon te predstavnik Instituta za povijest oslobodilačkog pokreta Furlanije Giovanni Padoan. Kao gost i učesnik skupa prisustvovao je i senator Paolo Sema iz Trsta.

Brzojavne pozdrave uputili su znanstvenom skupu akademik Grga Novak, predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, akademik Velibor Gligorić, predsjednik Srpske akademije znanosti i umjetnosti i drugi.

U zborniku se objavljuju referati i koreferati podneseni na savjetovanju te ona saopćenja u toku diskusije, koja predstavljaju veću cjelinu. Referentima je bilo omogućeno prije objavljivanja da svoje referate dopune i prošire koristeći primjedbe diskutanata. Predviđa se objavljivanje svih tekstova i na talijanskom jeziku.

Za objavljivanje radova dugujemo posebnu zahvalnost Savjetu za naučni rad SR Hrvatske koji je zato odobrio materijalnu pomoć.

VJEKOSLAV BRATULIĆ